

**UVR VIII -
USPEŠNO VKLJUČEVANJE ROMOV V VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE II**

Izobraževanje za romske starše

ŠOLA ZA STARŠE

Program z gradivom

Novo mesto, avgust 2012

Avtorica:

Mateja Petric

Izdajatelj: Razvojno izobraževalni center Novo mesto

Zanj: Marjeta Gašperšič

Novo mesto, avgust 2012

Opomba: Gradivo ni lektorirano.

Program je pripravil RIC Novo mesto v okviru projekta Uspešno vključevanje Romov v VIZ II. Pripravo programa je omogočilo sofinanciranje Evropskega socialnega sklada Evropske unije in Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov v obdobju od 2007 - 2013, razvojne prioritete »Enakost možnosti in spodbujanje socialne vključenosti«, prednostne usmeritve »Povečanje dostopnosti in enake možnosti v sistemu vzgoje in izobraževanja«. Vsebina publikacije v nobenem primeru ne odraža mnenja Evropske unije.

Kazalo

A SPLOŠNI DEL:	1
A.1. Ime programa	1
A.2. Utemeljenost programa ŠOLA ZA ROMSKE STARŠE.....	1
A.2.1. Kultura in kulturne razlike med starši	4
A.2.2. Problematika romskega jezika in etnične opredelitve	4
A.3. Ciljna skupina	5
A.4. Otroci, njihovi starši ter učitelji/vzgojitelji kot dragoceni partnerji	6
A.5. Vsebina programa	7
A.6. Cilji programa	7
A.6.1. Splošni cilji in namen srečanj	8
A.6.2. Cilji po področjih	8
B POSEBNI DEL:.....	13
B.1. Organizacija izobraževanja	13
B.1.1. Časovna razporeditev.....	13
B.1.2. Kraj izvedbe	13
B.1.3. Priporočeno število udeležencev	13
B.1.4. Vključevanje udeležencev	13
B.1.5. Priporočene oblike in metode dela za izvajanje.....	14
B.1.6. Metodično – didaktična priporočila	15
B.2. VSEBINA PROGRAMA	16
B.2.1. Vsebine posameznih srečanj/delavnic	16
B.2.2. Učno gradivo in delovni listi	31
B.2.3. Oblikovalka programa	48
B.2.4. Ob zaključku... ..	49
C LITERATURA IN VIRI	50
C.1. Literatura in viri za pripravo programa	50
C.2. Priporočena literatura za izvedbo programa	51

A SPLOŠNI DEL:

A.1. Ime programa

Ime izobraževalnega programa je **ŠOLA ZA ROMSKE STARŠE**.

A.2. Utemeljenost programa ŠOLA ZA ROMSKE STARŠE

»Vzgoja in izobraževanje sta ključni stopnji v socializaciji vsakega človeka in imata velik vpliv ter posledice na njegovo nadaljnje življenje. Reševanja morebitnih problemov v izobraževanju se je potrebno lotevati načrtno in skrajno previdno. Toliko bolj to velja za vprašanje vzgoje in izobraževanja Romov, ki se kljub stalni naselitvi v slovenskem prostoru ponekod še zmeraj težko integrirajo v slovensko družbo.« je v svojem razmišljanju zapisal predsednik Foruma romskih svetnikov Slovenije Darko Rudaš.

Kot učiteljica na osnovni šoli Šentjernej sem se več kot desetletje srečevala (tudi) z učenci Romi in posledično njihovimi starši. Starše Romskih otrok je bilo težko pridobiti k rednemu sodelovanju in spremljanju učnega procesa pri njihovih otrocih, k udeležbi na skupnih roditeljskih sestankih in govorilnih urah ter ostalih razrednih oblik sodelovanja s starši. Preprosto jih ni bilo na sestanke, ko so se obravnavale teme, ki so se še kako dotikale starševskega – VZGOJNEGA - poslanstva. Nekaj skromnih razgovor sem opravila lahko le v neformalnem, naključnem srečanju (predvsem) z romskimi mamami. Danes je situacija podobna. Še vedno je romske starše težko pridobiti k sodelovanju in jih privabiti oziroma motivirati za sodelovanje s šolo. Otroke pripeljejo v šolo in odidejo. Velikokrat pa svojih otrok še vedno ne pošiljajo redno v šolo, ker ne prepoznajo pravega pomena izobrazbe za uspešnejšo prihodnost svojih otrok.

Ob misli Aljoše Rudaše, da so Romi v času svojega razvoja razvili specifične značilnosti, ki so lastne samo njim in da se bojijo »neromskega« vpliva na svojo kulturo, predvsem zaradi asimilacije in prevladujočega tujega vpliva, veliko Romov pa se boji javno izražati svojo narodno pripadnost, ker jih je strah diskriminacije, morda lažje razumemo njihovo »drugačnost«, nedostopnost in neke vrste »odmik« v okolju, kjer živijo.

V **Šoli za romske starše** vidim možnost, da se »približamo« (tudi) Romskim staršem in jih povabimo k soustvarjanju rešitev iz mnogih vzgojnih zadreg in stisk, s katerimi se na poti odraščanja njihovih otrok zagotovo srečujejo. Predvidevam, da bo najtežje pridobiti oziroma motivirati romske starše za vključitev v t.i. Šolo za romske starše oz. vzgojni program, ki bo prilagojen njihovi kulturi, »predznanju«, možnostim in zmožnostim glede sprejemanja informacij. Izhodišče priprav in izvedbe programa bo temeljilo na zagotavljanju občutka varnosti za udeležence in občutka sprejetosti, takih, kakršni so - ne glede na vse različnosti. Nihče si namreč ne želi pri sebi sprememb takrat, kadar si to želi nekdo drug. Potreba po spreminjanju mora priti iz notranje motivacije, želje in potrebe vsakega posameznika. Umetnost pa je sprožiti proces razmišljanja pri človeku in dopustiti možnost lastnega spreminjanja vedenj, ravnanj in odločitev.

Pri oblikovanju programa Šola za starše Rome sem izhajala iz nekaterih vprašanj, ki so se mi porajala glede na dolgoletne izkušnje sodelovanja z Romi in glede na poznavanje literature iz njihovega življenja in dela. Na osnovi lastnih vprašanj in dilem sem pri vsebinskem in delavniškem delu Šole za romske starše izhajala iz naslednjih hipotez:

- Romi so na starševstvo velikokrat nepripravljeni, saj ne poznajo ali pa se ne poslužujejo kontracepcije in jih otrok mnogokrat »preseneti«.
- Imajo premalo znanja iz starševskega oz. vzgojnega področja.
- Do svojih otrok so preveč zaščitniški in premalo zahtevni ter dosledni.
- Svojih otrok ne spodbujajo k razvijanju delavnih in učnih navad.
- Zaradi nizke izobrazbene stopnje starši pogosto ne znajo in ne (z)morejo pomagati svojim otrokom pri šolskih obveznostih.
- Svojim otrokom ne postavljajo meja in jih ne soočajo z ustreznimi posledicami.
- Zanemarjajo vrednote, ki v življenju štejejo: odgovornost, discipliniranost, strpnost...
- Ne zavedajo se, da s svojim zgledom najbolj vplivajo na razvoj otrok.
- Pogosto ne obvladujejo lastnega vedenja in so zato slab zgled mlajšim generacijam.
- Potrebujejo znanje iz razvojne psihologije in kognitivnega razvoja otrok. Ne poznajo celostnega razvoja otrok: osebnostnega, čustvenega, socialnega in intelektualnega razvoja svojih otrok.
- Ne obvladujejo zdravih medsebojnih in medgeneracijskih odnosov, ki temeljijo na vrednotah, komunikacijskih spretnostih in socialnih veščinah.

- Imajo težave pri poimenovanju čustev, prepoznavanju in obvladovanju različnih čustvenih situacij.
- Potrebno jih je spodbuditi k pozitivnemu in ustvarjalnemu skupnemu preživljanju prostega časa, ki v družini šteje.

Namen srečanj v ŠOLI ZA ROMSKE STARŠE je podpreti starše v njihovi starševski vlogi pri vzgoji otrok, jih spodbuditi k medsebojni komunikaciji v družini ter prispevati k dobremu, odgovornemu in uspešnemu starševstvu.

Osnovni cilj v **Šoli za starše** bo starševska izmenjava izkušenj in pripravljenost, da ubesedijo lastno razmišljanje, spregovorijo o lastnih potrebah in predstavijo lastna ravnanja ob zadovoljevanju le teh in dobijo vpogled v lastna vzgojna (ne)raevnanja.

Kakor vsi starši, si tudi starši Romi zagotovo želijo biti uspešni starši, zato je na področju oblikovanja starševske vloge potrebno strukturirano, zavestno in ciljno naravnano učenje. Poleg ljubezni namreč (tudi) romski starši pri opravljanju svojega najdragocenejšega starševskega poslanstva potrebujejo določena znanja z vzgojnega področja. Vzgajanje po intuiciji je sicer najbolj priročno, vendar ne vselej zadovoljujoče in uspešno.

Ni dovolj, da le ozaveščamo svoje starševsko poslanstvo. Da bomo svojo odgovornost tudi zmogli, je prav, da imamo možnost nenehnega učenja. Zato je staršem smiselno ponuditi možnosti izobraževanja že takrat, ko so njihovo otroci še mlajši. Šole za starše so namenjene predvsem vsem tistim staršem, ki želijo nova spoznanja s področja vzgoje in vsem tistim, ki želijo poiskati nove poti v vzgoji, kadar s starimi niso zadovoljni.

Glavni in osnovni cilj srečanj je ozavestiti dejstvo, da imamo starši pri odraščanju svojih otrok nenadomestljivo vlogo in da nas »mali« in »veliki« otroci še kako potrebujejo. Starše je pogosto potrebno opogumiti, da si upajo biti starši. Pojavlja se namreč dilema, ali in kako otroku pokazati naklonjenost, ljubezen in ga hkrati razumno omejevati.

Pri Romski populaciji se mi zdi osveščanje o starševskem poslanstvu še toliko bolj pomembno. Pridobiti Romske starše h glasnemu razmišljanju, predstavitvi lastnega starševskega poslanstva in soustvarjati rešitve iz prepoznanih starševskih zagat in zadreg, se mi zdi temeljnega pomena.

A.2.1. Kultura in kulturne razlike med starši

Kultura (iz latinske besede *cultura*, izpeljane iz *colere*, kar pomeni »gojiti«) se na splošno nanaša na oblike človeške dejavnosti in simbolične strukture, ki dajejo taki aktivnosti pomen. Antropologi se z izrazom *kultura* najpogosteje sklicujejo na univerzalno človeško sposobnost simboličnega razvrščanja, kodificiranja in sporočanja izkušenj. To sposobnost so dolgo imeli za opredeljujočo lastnost človeka. Za kulturo lahko rečemo tudi, da je »način človekovega življenja v skladu s prepričanji, jezikom, zgodovino ali načinom oblačenja.« (iz Wikipedije, proste enciklopedije).

Različne človeške družbe imajo različne kulture, osebna kultura posameznika pa se lahko razlikuje od kulture drugega.

Slovenija je država, ki jo bogati vrsta kultur in različnih skupaj živečih in soustvarjajočih skupnosti. Kot pedagoški delavci moramo biti pripravljene na vso raznolikost sobivajočih in sposobni moramo biti delati prav z vsemi starši. Tudi s starši Romi. To sodelovanje terja od učiteljev/pedagogo veliko strpnosti, medsebojnega sodelovanja in odprtosti za dialog.

Kadar se »sreča« več kultur, se pojavijo razlike in zato kulture postanejo bolj vidne in zaznavne. Kultura je živ in dinamičen pojem, ki se nenehno razvija z enakovrednim medsebojnim dialogom v posameznih skupnostih. Pri delu s starši, ki prihajajo iz različnih kultur, je težko ugotoviti, kakšne so njihove osnovne potrebe pri celostnem funkcioniranju, kakšne so želje in potrebe določene kulturne skupine (kamor sodi tudi Romska skupina) po spremembah. Težko je predvideti, kakšne spremembe so sploh mogoče, kdo in kdaj jih lahko sproži. Porajajoča vprašanja ob tem razmišljanju in postavljene hipoteze so bile izhodišče pri pripravi programa Šole za romske starše.

A.2.2. Problematika romskega jezika in etnične opredelitve

Romi so indijska etnična skupina in še dandanes govorijo svoj materni jezik. Starši naučijo svoje otroke najprej govoriti romsko in šele nato slovensko. Romski jezik se sicer ohranja iz roda v rod, vendar se pa ne razvija, ker ga ti ljudje le govorijo, ne znajo pa ga pisati. Zato je v sodelovanju in komuniciranju z Romi temeljnega pomena, da preverimo razumevanje našega

sporočanja oziroma oddajanja sporočil. Zavedamo se, da le medsebojno razumevanje (lahko) vodi k uspešnemu sodelovanju in soustvarjanju.

Ime Cigan ali Rom je označba za indijsko etnično skupino v Sloveniji. Nekateri jih poimenujejo Cigani, drugi pa Romi. Starejši romski gospodar iz Lokev je nekoč dejal: » Cigan sem se rodil, Cigan sem in Cigan bom ostal. Rome so si izmislili drugi, jaz pa sem Cigan in sem ponosen na to.«

Dolžnost nas vseh je, da pripomoremo do dostojnega ugleda romskega človeka, ki ne sme predstavljati marginalne populacije naše skupnosti, ampak mora postati njen del.

A.3. Ciljna skupina

Ciljna skupina Šole za romske starše so **Romski starši predšolskih, osnovnošolskih in srednješolskih** otrok in mladostnikov. Starše bo potebno v program vključiti z natančno predstavitvijo vsebin, uspešnim motiviranjem in predhodnim zagotavljanjem občutka varnosti in sprejetosti, ki pri ljudeh porodita voljo in pogum. Pri vključevanju v program ne gre čakati na lastno iniciativo in notranjo motivacijo Romov samih. Velik poudarek bo potrebno dati medsebojnemu sporazumevanju in jezikovnemu razumevanju.

Socialne, izobrazbene in ekonomske razmere močno vplivajo na kulturo, ki jo razvije posamezna skupnost. Tudi Romska. Ugotovljeni podatki o osnovni izobrazbi romskih žensk v Sloveniji so pokazali, da je veliko odraslih ljudi še vedno nepismenih. Ta ugotovitev namreč potrjuje domnevo, zakaj se Romi težje prilagajajo novim oblikam vsakdanjega življenja. Pomanjkljiva osnovna izobrazba jih zato pušča zunaj našega družbenega dogajanja. Najbolje se namreč počutijo v okolju, v katerem so najbolj varni in katerega so najbolj vajeni.

Vzgojne vrednote, ki jim dajemo največji poudarek, se (iz izkušenj in večletnega sodelovanja s starši Romi) kar precej razlikujejo od vzgojnih vrednot romske kulture. Pomembno je, da ne glede na to, da imajo starši nižjo izobrazbo, nižji socialno ekonomski status in drugačno kulturo, kot pedagogi (vzgojitelji) poskrbimo za to, da romske skupine staršev ne stigmatiziramo. Ne smemo in ne moremo pričakovati, da bo vse, kar se nam zdi avtomatično in samoumevno, samoumevno in avtomatično tudi za njih. Znanju in pridobivanju novih informacij z različnih področij pripisujejo različen pomen. Nekateri razumejo, da je otroke potrebno pošiljati v šolo, drugim pa se še vedno ne zdi pametno, da bi se otroci učili in redno obiskovali

vzgojno izobraževalni program. Z vzgojo in vzgojnimi metodami se načeloma ne ubadajo in ne obremenjujejo. To, da svoje otroke ljubijo in jih povsem zaščitijo, se jim zdi zadostno. Ne zavedajo se pomena vzgajanja z lastnim zgledom in otrokovega učenja s posnemanjem njihovega vedenjskega vzorca.

Mnogo Romov je nezaposlenih. Mnogo se jih preseljuje. Morda (tudi) zato ne čutijo posebne povezanosti z okoljem, v katerem bivajo in težko navežejo stik celo z vsemi tistimi, ki (po)iščejo pot do njih in bi jim radi stopili naproti. V šole ne prihajajo redno in ne iščejo povratnih informacij o delu, počutju in uspehu njihovih otrok. Do ljudi nimajo zaupanja in zaradi težav v sporazumevanju (nepoznavanje slovenskega jezika) raje ostajajo kar doma v romskem naselju – v svojem domu, ki je ponekod zgrajena hiša, drugod pa postavljena koliba ali razpet šotor. Mnogi namreč živijo v neprimernih bivališčih in neprimernem okolju. Nekateri pa imajo lepo urejene domove, vendar se kljub temu ne morejo izogniti težavam s socializiranjem.

Za njihovo samospoštovanje je zelo pomembno, da jim stopimo naproti, da pokažemo iskreno zanimanje zanje in da jim dajemo vedeti, da bi jih radi bolje spoznali kot sobivajoče oziroma ljudi, s katerimi bi radi vzpostavili soustvarjalni odnos, ki temelji na medsebojnem sodelovanju in uspešni komunikaciji. V odnosu se moramo počutiti kot enakovredni partnerji in sodelovanje videti in predvsem doživljati kot možnost medsebojnega učenja. V nobenem primeru namreč ni namen vsakršnega izobraževanja spreminjanje ljudi, gre za spreminjanje mišljenja, vedenja in lastnega ravnanja oziroma navad in razvad, ki ne prinašajo zadovoljstva.

A.4. Otroci, njihovi starši ter učitelji/vzgojitelji kot dragoceni partnerji

Družinsko in šolsko življenje se nenehno prepletata. Družinska situacija, otrokovo doživljanje in počutje v družini se zrcalijo tudi v njegovem življenju in delu v šoli. Za povečanje kakovosti otrokovega izkupička je nujno medsebojno sodelovanje in soustvarjanje staršev, otrok in učiteljev/vzgojiteljev. Le to je dragoceno in pomembno za obe strani. Starši navadno najbolje poznajo svojega otroka in o njem veliko vedo. Poznajo ga od rojstva in spoznavajo ga v različnih situacijah, ko je bil sam, pri druženju z odraslimi, z brati, s sestrami, v njihovih prostih trenutkih, ob igri, na počitnicah, ko je bil bolan ali utrujen in naveličan. S starševske perspektive je vselej v središču njihov otrok. Vzgojitelj/učitelj pa otroka doživlja na svojstven način in

ga ima možnost spoznavati in spremljati prav tako v različnih skupinskih in individualnih situacijah v okviru vzgojno izobraževalnega načrta. Glavna naloga vzgojiteljev/učiteljev je, da spodbudno vplivajo na otrokov razvoj, vzgojo in izobrazbo. Zato je zelo pomembno, da starši in vzgojitelji/učitelji izmenjujejo svoje poglede, razmišljanja in izkušnje. Le vsi, ki se srečujemo in delamo z otrokom, približno vse vemo o njem. Dragoceni so različni pogledi, spoznanja in vedenja o otroku.

Starše romskih otrok je k sodelovanju potrebno in pomembno pridobiti zato, da bi s svojim aktivnim sodelovanjem v vzgojno izobraževalnem procesu in s prevzemanjem odgovornosti za svoja dejanja oz. z opravljanjem starševskega poslanstva lahko konstruktivno prispevali pri otrokovem razvoju in skupaj z otrokovimi vzgojitelji/učitelji soustvarjali najboljše možne poti za otrokov celostni razvoj, pomagali pri negovanju in vzdrževanju kvalitetnih medsebojnih odnosov in uspešnem kreiranju njihove prihodnosti.

A.5. Vsebina programa

Vsebina Šole za romske starše zaradi vsega navedenega in obrazloženega zajema naslednja področja:

- 1. STARŠEVSTVO JE LEP, A ODGOVOREN POKLIC**
- 2. BREZ LASTNEGA ZGLEDA NI MOGOČE VZGAJATI**
- 3. SKRIVNOSTI USPEŠNE KOMUNIKACIJE V DRUŽINI**
- 4. POSTAVLJANJE MEJA ZA ZDRAV OTROKOV RAZVOJ**
- 5. SPREMLJANJE OTROKA SKOZI NJEGOVE RAZVOJNE FAZE – POMEN CELOSTNEGA RAZVOJA**
- 6. OBVLADOVANJE IN RAVNANJE S ČUSTVI: LASTNIMI IN OTROKOVIMI**
- 7. RAZVIJANJE OTROKOVIH DELOVNIH IN UČNIH NAVAD**
- 8. VREDNOTE IN SKUPNI TRENUTKI, KI V DRUŽINI NAJVEČ ŠTEJEJO**

A.6. Cilji programa

Program Šole za Romske starše je ciljno naravnani in natančno opredeljen. Glede na raznolikost udeležencev (saj je težko predvideti strukturo udeležencev) in glede na njihove različne potrebe in želje pa ga je možno sproti modificirati in prilagajati v okviru načrtanega.

A.6.1. Splošni cilji in namen srečanj

Cilj programa ŠOLE ZA ROMSKE STARŠE je:

- ozavestiti in osmisliti starševsko poslanstvo;
- opredeliti in poudariti vlogo starševstva in vzgojnih nalog;
- poudariti in opredeliti vzgojno funkcijo mame in očeta;
- dvigniti kvaliteto življenja v družini
- poudariti preventivni in izobraževalni proces v vzgoji otroka,
- starše pridobiti k aktivnemu sodelovanju.

V okviru programa Šole za romske starše si bodo romski starši pridobili vrsto kompetenc za uspešnejše opravljanje vzgojnega poslanstva. **Namen srečanj je:**

- večje medsebojno poznavanje;
- boljše medsebojno sodelovanje;
- izboljšanje komunikacije;
- razvijanje uspešnih medsebojnih odnosov;
- razvijanje in negovanje vrednot;
- uspešno postavljanje meja otrokom;
- razvijanje delavnih in učnih navad pri otrocih;
- prepoznavanje in obvladovanje lastnih čustev;
- večje razumevanje otrokovega spreminjanja skozi njegove razvojne faze...

A.6.2. Cilji po področjih

Glede na **8 predvidenih srečanj** so cilji oblikovani za vsako posamezno srečanje in prilagojeni posamezni tematiki.

1. srečanje: Starševstvo je lep, a odgovoren poklic

Osnovni cilji so:

- ✚ predstaviti sebe, opredeliti svoje želje in potrebe na vzgojnem področju;
- ✚ opisati vrste družin in opredeliti vlogo družine;
- ✚ opredeliti vlogo starševstva;
- ✚ opredeliti pravice in dolžnosti staršev in otrok;
- ✚ poudariti vzgojno nalogo staršev;
- ✚ opredeliti vlogo ženske – matere – v romski družini;
- ✚ prepoznati pomen starševskega poslanstva;
- ✚ analizirati in evalvirati svoje starševsko poslanstvo ...

2. srečanje: Brez lastnega zgleda ni mogoče vzgajati

Osnovni cilji so:

- ✚ opredeliti lastno vedenje in ravnanja v medsebojnem odnosu v družini;
- ✚ spoznati pomen lastnega ravnanja in samoobvladovanja;
- ✚ opredeliti uporabo opogumljajočih in pogubnih navad v družini;
- ✚ evalvirati lastna vzgojna ravnanja;
- ✚ opisati lastne in otrokove lastnosti in navade;
- ✚ spoznati, da se otroci učijo predvsem s posnemanjem in da so otroci naše največje ogledalo ...

3. srečanje: Skrivnosti uspešne komunikacije v družini

Osnovni cilji so:

- ✚ opredeliti pojem komunikacije;
- ✚ opredeliti namen in pomen uspešne komunikacije;
- ✚ prepoznati in opredeliti lasten način medsebojne komunikacije;
- ✚ opredeliti pomen oddajanja in sprejemanja sporočil;
- ✚ spoznati pomen verbalne in neverbalne komunikacije;

- ✚ naučiti se obvladovati lastno komunikacijo;
- ✚ spoznati, kako lahko komuniciramo v »kritičnih« situacijah;
- ✚ spoznati pomen kulturnega dialoga;
- ✚ naučiti se strpne komunikacije in obvladljivega dialoga...

4. srečanje: Spremljanje otroka skozi njegove razvojne faze – pomen celostnega razvoja

Osnovni cilji so:

- ✚ spoznati osnove razvojne psihologije od dojenčka, malčka do mladostnika;
- ✚ (okvirno) spoznati faze otrokovega mišljenja po Piageju;
- ✚ spoznati osnovne človekove potrebe;
- ✚ naučiti se prepoznati in poimenovati lastne potrebe;
- ✚ spoznati celostno vedenje človeka;
- ✚ prepoznati celostno vedenje pri sebi in pri otrocih;
- ✚ spoznati vlogo staršev pri otrokovem celostnem razvoju...

5. srečanje: Postavljanje meja za zdrav otrokov razvoj

Osnovni cilji so:

- ✚ spoznati pomen postavljanja meja v človekovem življenju;
- ✚ spoznati pomen starševskih meja za zdrav otrokov razvoj;
- ✚ opredeliti prednosti in slabosti (ne)jasnih in (ne)doslednih meja;
- ✚ spoznati značilnosti dobro postavljenih meja;
- ✚ naučiti se nekaterih strategij postavljanja jasnih in doslednih meja;
- ✚ spoznati, kaj se lahko v vzgojnem ravnanju naredi namesto kaznovanja;
- ✚ opredeliti primere uspešno in dobro postavljenih meja;
- ✚ poimenovati posledice vzgoje brez meja pri otrokovem odraščanju in razvoju...

6. srečanje: OBVLADOVANJE IN RAVNANJE S ČUSTVI: LASTNIMI IN OTROKOVIMI

Osnovni cilji so:

- + prepoznati in poimenovati posamezna čustva;
- + spoznati delitev čustev;
- + naučiti se opisati posamezno čustvo in navesti situacije, ki določena čustva spodbudijo;
- + uspešno se soočiti z različnimi čustvenimi situacijami;
- + naučiti se obvladovati lastna in otrokova čustva;
- + opisati, kaj lahko človek naredi ob čustvih, ki si jih ne želimo: jeza, sovraštvo, ljubosumje, žalost...;
- + spoznati ustrezne načine reagiranja ob neustreznih otrokovih čustvih...

7. srečanje: RAZVIJANJE OTROKOVIH DELOVNIH IN UČNIH NAVAD

Osnovni cilji so:

- + prepoznati pomen izobrazbe za boljše človekovo življenje;
- + spoznati pomen delovnih navad pri otroku za razvoj njegovih učnih navad;
- + opisati in navesti delovne navade otrok;
- + poimenovati dejavnike uspešnega učenja;
- + prepoznati pomen starševske pomoči in opore pri otrokovem opravljanju šolskih obveznosti;
- + spoznati pomen dobrega sodelovanja staršev s šolo pri vzgojno izobraževalnem procesu otrok;
- + spoznati namen in pomen rednega vključevanja staršev v sodelovanje s šolo (formalna in neformalna srečanja staršev in učiteljev)...

8. srečanje: VREDNOTE IN SKUPNI TRENUTKI, KI V DRUŽINI NAJVEČ ŠTEJEJO

Osnovni cilji so:

- + prepoznati vrednote, ki v življenju štejejo;
- + poimenovati in opisati nekatere vrednote: strpnost, tolerantnost, sprejemanje različnosti, prijateljstvo, razumevanje, ljubezen...;
- + opisati dragocene skupne trenutke v družini;

- ✚ spoznati uporabnost in namen družabnih iger;
- ✚ spoznati vlogo in pomen igre za otrokov razvoj;
- ✚ se igrati družabne igre in v praksi preveriti lastno ravnanje in obvladovanje različni čustvenih situacij ...

B POSEBNI DEL:

B.1. Organizacija izobraževanja

Organizacija izvedbe programa Šole za romske starše bo potekala v okviru izvedbenega načrta oziroma projekta **UVRVI - USPEŠNO VKLJUČEVANJE ROMOV V VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE**, ki ga pripravi izvajalec programa. Izvajalec programa se bo v največji možni meri prilagodil potrebam in željam udeležencev programa.

B.1.1. Časovna razporeditev

Program Šole za romske starše **obsega 25 ur**.

Izvedba programa bo potekala po vnaprej določenem urniku. Možne so različne časovne razporeditve izvajanja. Priporočljiva so srečanja na **14 dni po 3-4 ure**. Celoten program je možno izpeljati v **8 srečanjih**, kajti srečanja ne smejo biti predolga (zaradi vzdrževanja motivacije pri starših) in ne sme miniti preveč časa od enega do drugega srečanja (sicer bi dogovori in načrti od enega do naslednjega srečanja zaradi pozabljivosti preveč izgubili svoj pomen in namen).

B.1.2. Kraj izvedbe

Kraj izvedbe programa je lahko RIC Novo mesto, šola, vrtec ali pa primeren prostor v katerem izmed romskih naselij. Prostor mora omogočati uporabo IKT tehnologije.

B.1.3. Priporočeno število udeležencev

V posamezno skupino Šole za starše se vključi najmanj **5 in največ 12 udeležencev**.

B.1.4. Vključevanje udeležencev

Udeleženci se v program vključujejo **prostovoljno**. V ta namen je potrebno zagotoviti vrsto različnih, spodbudnih, motivacijskih okoliščin, v katerih bodo morebitni udeleženci spoznali program, prepoznali smiselnost novo pridobljenih znanj in informacij in preko vsebin uvideli nove priložnosti in možnosti za osebno rast in krepitev starševskega poslanstva. Potrebno je ustvariti situacije, v katerih se bodo starši prepoznali v aktivni vlogi udeležencev Šole za starše.

Za udeležence je pomembno, da jim program predstavi organizator skupaj z izvajalcem. Prvi vtis in prve informacije so namreč velikega in najdragocenejšega pomena, kajti kasneje nikoli več ni priložnosti za prvi vtis.

Zaželena je udeležba za moške (očete) in ženske (mame) udeležence. Najbolj priporočljivo pa je, da se udeležita programa oba starša.

B.1.5. Priporočene oblike in metode dela za izvajanje

Glede na **specifično populacijo udeležencev** bo potrebno prilagoditi metode in oblike dela.

Poudarek bo na:

- ✓ jasnih in razumljivih navodilih;
- ✓ delitvi kompleksnih vzgojnih problemov na manjše enote («učenje» po korakih),
- ✓ uporabi opor za pridobivanje novega znanja (materialnih, verbalnih in neverbalnih);
- ✓ navajanju primerov/modelov reševanja problemov;
- ✓ spodbujanju in omogočanje veččutnega doživljanja in zaznavanja;
- ✓ urjenju socialnih in komunikacijskih veščin;
- ✓ utrjevanju pridobljenih informacij na različne načine...

Predvidene oblike za izvajanje programa so: frontalno delo, skupinsko delo, delo v dvojicah, individualno delo.

Ob vsaki temi oziroma vsebini bo poleg frontalnega uvoda, ki bo prepleten s sprotnimi diskusijami in izražanju lastnih mnenj in izkušenj, potekala tudi delavniška oblika, ki bo omogočala udeležencem aktivno participacijo pri oblikovanju vsebin in poudarila pomen soustvarjanja pri iskanju rešitev iz vzgojnih zadreg in na splošno pri opravljanju starševskega poslanstva.

Tako kot vzgojna vsebina je pomembna tudi pot, po kateri bodo udeleženci prihajali do novih spoznanj in videnj lastnega ravnanja pri opravljanju vzgojnega (starševskega) poslanstva. Udeleženci bodo dejavni načrtovalci, izvajalci in ocenjevalci lastnega napredka, moderator Šole za romske starše pa jih bo pri tem le spodbujal in usmerjal z ustreznim andragoškim pristopom.

Spodbujati je potrebno medsebojno sodelovanje, poslušanje in strpnost. Vsem udeležencem morajo biti zagotovljene enake možnosti in priložnosti za aktivno izražanje mnenj, občutkov, potreb in želja. Zaradi težav v razumevanju jezika (romskega in slovenskega) bo (verjetno) nenehno potrebno preverjati medsebojno razumevanje.

B.1.6. Metodično – didaktična priporočila

Razumevanje staršev ni le stvar razuma, ampak tudi srca in socialnega čuta, zato ni nikakršnih strogih predpisov, kako naj »šolanje« romskih staršev v Šoli za romske starše poteka. Ključno pri realizaciji programa je, da se vsebine povezujejo in prepletajo in da se udeleženci aktivno vključujejo pri izvajanju programa. Le tako je moč pričakovati optimalno doseganje ciljev programa. Udeleženci sami in/ali skupaj z izvajalcem programa in ostalimi udeleženci prihajajo do novih spoznanj, videnj, doživetij, smernic, ob koncu pa še ovrednotijo in posplošijo izkušnjo, ki so jo pridobili. Na ta način bodo ponotranjili naučeno oziroma pridobljeno znanje in izkušnje.

Fazo ogrevanja predstavlja pogovor, opis počutja, predstavitev občutkov in izražanje pričakovanj, glede na temo srečanja. Nato sledi teoretična predstavitev osrednje teme srečanja, ki pa bo vselej podkrepljena s praktičnimi primeri. Osrednji del, najdejavnejši del srečanja bodo delavnice, v okviru katerih bo potekala izmenjava starševskih izkušenj, lastnih primerov, igre vlog in izražanje posameznih mnenj, ki ponazarjajo vsebino, ki bo predstavljena v teoretičnem delu. Na koncu pa sledi pogovor z udeleženci o vprašanih, dilemah, izkušnjah in vtisih. Vselej bo ob zaključku srečanja potrebna evalvacija srečanja, ki bo vsem skupaj pomembno sporočilo za nadaljnje delo. Udeleženci bodo ob koncu vsakega srečanja prejeli tudi **zloženko** z vsebino posameznega srečanja, ob koncu srečanj pa še »posebno **starševsko diplomu**« o obiskovanju šole za starše.

B.2. VSEBINA PROGRAMA

B.2.1. Vsebine posameznih srečanj/delavnic (predvidenih 8 srečanj)

1. srečanje: Starševstvo je lep, a odgovoren poklic

IZ VSEBINE:

»Vzgoja pravzaprav ne pomeni zgolj razvijati razum, temveč oblikovati celotnega človeka, tudi njegovo srce in njegov značaj. Vzgajati pomeni ne le prenašati znanje, temveč iz roda v rod prenašati tudi duhovne vrednote, ki dajejo življenju vsebino in smisel.« (Phil Bosmans)

Na 1. srečanju je potrebno poskrbeti za predstavitev udeležencev in njihovo povezanost oz. pripadnost.

Sledi frontalen uvod o pomenu starševstva in opravljanju tega odgovornega poklica, za katerega se nihče posebej ne šola. Učimo se namreč govoriti, hoditi, risati, pisati, računati ... Tako malo ali skoraj nič pa se ne učimo o tem, kaj je pomembno za dober zakon, kako vzgajati svoje otroke in kakšna je odgovornost, ki jo imamo starši do otrok. Učiti pa se moramo tudi tega. Morda je **Šola za starše** prava priložnost za to. Starševstvo je ena naših najlepših, a tudi najbolj zahtevnih in odgovornih vlog, ki jih imamo v življenju. Čas, ki ga preživimo skupaj s svojim otrokom, je največja popotnica za otrokovo življenje in največji model pri oblikovanju družinskih vezi in odnosov, ko si bo nekoč tudi on sam ustvarjal družino. Na očetovsko in materinsko vlogo se je potrebno pripraviti. Romski starši so na starševstvo pogosto nepripravljene. Pogosto jih nosečnost preseneti. Mnogi romski starši so zelo mladi, saj jih nosečnost velikokrat preseneti. Pomembno je, da se seznanijo s starševskim poslanstvom že pred otrokovim rojstvom. Poskrbeti za otrokov normalen in zdrav razvoj in se uspešno pripraviti na rojstvo otroka so vsebine, ki jih mladi v romski skupnosti potrebujejo in jim je potrebno nameniti veliko pozornosti.

Ko postanemo starši, prav vsi vzgajamo v upanju in prepričanju, da svoje otroke vzgajamo najbolje. Kadar v družini vse funkcionira tako, da smo srečni in zadovoljni, potem ni vzroka za skrbi. Kadar pa stvari ne tečejo tako, kot smo si zamislili, prihaja do družinskega nezadovoljstva in konfliktov. Kadar ne zmoremo več, si starši želimo sprememb. Toda spremembe navadno želimo uvajati pri otrocih. Ponavadi vidimo le nespoštljive otroke, ki niso pripravljene

ni sodelovati in ki nam grenijo življenje. Pozabljamo pa na to, da sta za vzpostavitev, nadgradnjo in negovanje dobrega odnosa potrebna dva. To nam sporoča, da lahko pričakujemo spremembe v odnosu s svojimi otroki le, če smo se pripravljene spremeniti tudi starši.

Prav vsak otrok v družini je edinstven, enkraten, neponovljiv. V družinah, kjer je več otrok, ki imajo iste starše in enake možnosti, so si ponavadi otroci popolnoma različni: po videzu, karakterju, interesih, navadah, sposobnostih... Naloga staršev je, da se spoprimejo s svojimi edinstvenimi izzivi.

Družina je prostor, kjer se »odlagajo« stresi vseh njenih članov: staršev in otrok. Čeprav naj bi družina bila nekakšna varovalka, ki družinske člane varuje pred stresom, je obenem lahko tudi sama vir hudega stresa. Različnim stresnim situacijam, bodisi v družini ali zunaj nje, so izpostavljeni tudi otroci. Bilo bi napak, če bi skušali otroku vsako željo brati iz oči in ga na ta način obvarovati pred težavami. Prav tako ni prav, če otroka prepustimo ulici, češ, se bo že znašel, saj je življenje najboljši učitelj.

Poudariti je potrebno tudi pomen in vlogo družine in medgeneracijskega sobivanja, ki je pri Romih močno prisotno.

Delavnica: Kdo sem?

Kaj mi pomeni starševstvo?

Kako sem bil(a) pripravljena na to poslanstvo?

Kako opravljam svoje starševsko poslanstvo?

Kako dobro se v družini med seboj poznamo?

Kako dobro poznam svojega otroka?

Predstavitev lahko poteka ob različnih »pripomočkih« oziroma delovnih listih, kot npr.: (Priloga 1)

- To sem jaz (deklica/deček)
- Kaj želim o sebi povedati in kaj bi o meni povedali drugi
- Predstavim se skozi čas...

Povedo, kje živijo, koliko otrok (koliko stare) imajo in v kakšni družini živijo (skupaj s starimi starši, sorodniki, sami).

Udeleženci izpolnijo anketo o opravljanju starševskega poslanstva (PRILOGA 2).

Udeležence se povabi k izražanju lastnih mnenj, opisovanju lastnih občutkov in izmenjavi izkušenj posameznikov.

2. srečanje: Brez lastnega zgleda ni mogoče vzgajati

IZ VSEBINE:

Kadar se jezimo na svoje otroke, ker nam ni všeč njihovo vedenje, način komuniciranja, samoobvladovanja, se najprej vprašajmo, kateri model vedenja, komuniciranja, samoobvladovanja so naši otroci imeli. Mar nismo bili prvi model prav starši? Ne gre pozabiti, da so otroci podoba svojih staršev. Otroci vsekakor upoštevajo svoje starše in jih posnemajo. Še najbolj takrat, kadar si morda tega najmanj želimo. Od nekdanj otroci niso radi poslušali moraliziranja svojih staršev, so jih pa vedno vneto posnemali. Zavedati se moramo, da smo starši prvi in najučinkovitejši zgled svojim otrokom.

Ne smemo namreč pozabiti, da so otroci podoba svojih staršev. Otroci vsekakor upoštevajo svoje starše. Mogoče ne tega, kar jim ukazujemo, gotovo pa našega početja. Starši smo njihov prvi in najučinkovitejši zgled.

Stopnja zrelosti staršev, starševska čustvena trdnost in relativna celovitost otroku omogočajo, da se razvija v zdravo osebnost. Otrok ponotranji svoje izkušnje s staršema – njuno vedenje, vrednote, čustva in predsodke. Vse to je »orodje« za otrokovo funkcioniranje v življenju. Včasih to orodje uporablja tako kot starši in funkcionira tako kot oni, drugič pa izkušnje ponotranji tako, da se staršem upira. V vsakem primeru se otroci zgledujejo po nas, starših. Zato ne pozablajmo, da vzgajamo tudi takrat, ko se poslužujemo neljubih, a sila priročnih navad: kritiziranja, obtoževanja, pridiganja, nerganja, pritoževanja... Kadar se teh navad poslužujejo otroci, pa se nanje jezimo. Zavedati se moramo, da vselej vzgajamo s svojo zrelostjo, trdnostjo, osebno celovitostjo, lastnimi navadami in razvadami. Zato – ne poskušajmo na in pri otroku spremeniti nekaj, česar nismo najprej pripravljeni spremeniti na in pri sebi. Zazrimo se v lastno ogledalo in v ogledalo, ki nam ga nastavljajo otroci.

Starši vzgajamo v upanju in prepričanju, da svoje otroke vzgajamo najbolje. Pomembno je sodelovanje in enotnost obeh staršev, kadar gre za razreševanje vzgojnih dilem. Le stopnja zrelosti staršev, njuna čustvena trdnost in relativna celovitost otroku omogočajo, da se razvija v zdravo osebnost. Otrok ponotranji svoje izkušnje s staršema – njuno vedenje, vrednote,

čustva in predsodke. Vse to je »orodje« za otrokovo funkcioniranje v življenju. Včasih to orodje uporablja tako kot starši in funkcionira tako kot oni, drugič pa izkušnje ponotranji tako, da se staršem upira. V vsakem primeru se otroci zgledujejo po nas, starših. Zato ne pozabljajmo, da vzgajamo tudi takrat, ko se poslužujemo neljubih, a sila priročnih navad: kritiziranja, obtoževanja, pridiganja, nerganja, pritoževanja ... Kadar se teh navad poslužujejo otroci, pa se nanje jezimo. Zavedati se moramo, da vselej vzgajamo s svojo zrelostjo, trdnostjo, osebno celovitostjo, lastnimi navadami in razvadami. Zato - ne poskušajmo na in pri otroku spremeniti nekaj, česar nismo najprej pripravljeni spremeniti na in pri sebi.

- Delavnice:** Pridobljene otrokove lastnosti in navade
Delavnice: Zgledi vlečejo, izkušnje učijo
Pogubne navade v družini
Povezujoče navade
Kaj pri otroku cenim in spoštujem, kaj bi spremenil?

3. srečanje: Skrivnosti komunikacije v družini

IZ VSEBINE:

Komunikacija je krožni proces SPREJEMANJA in ODDAJANJA sporočil. Če želijo ljudje dobro komunicirati, morajo znati najprej jasno in nedvoumno povedati, ubesediti misli, občutja, doživljanja, ki jih želijo sporočiti. Najpomembneje je, da človek ve, kaj MISLI, ČUTI in ŽELI Povedati.

Strokovnjaki pravijo, da obvladajo ljudje umetnost komunikacije takrat, ko znajo drugemu povedati, da jim nekaj na njem ni všeč, tako, da jim bo le-ta za to hvaležen. Da bi lahko izbrali primeren način sporočanja, morajo zaznati situacijo, v kateri se znajdejo in imeti občutek za odnos s tistim, s katerim se pogovarjajo.

Drugi del procesa komunikacije je SPREJEMANJE SPOROČILA ali POSLUŠANJE. Le-ta ni nič manj pomemben. Dobro poslušati NI LAHKO. Potrebno si je vzeti čas in prisluhniti tistemu, ki ga poslušáš. Če bi opazovali otroka, ki poslušá, bi lahko rekli, da poslušá s celim telesom. Otroci so zelo občutljivi na »pobeg« poslušalca, ki ga takoj zaznajo. Pri poslušanju naj bi gle-

dali sogovornika, ker na ta način lažje sprejemamo in razumemo sporočilo, ki je dopolnjeno tudi z nebesedno govorico. Na ta način je sporočilo lahko jasnejše.

Ko ljudje poslušajo, marsikaj slišijo po svoje, zato tudi sporočilo razumejo po svoje. Prav zato je ustrezno večkrat preveriti, ali smo slišali prav. Lahko tudi ponovimo, kako smo sporočilo razumeli. Ta metoda je še zlasti pomembna pri poslušanju mladostnikov.

Bistvena značilnost dobre komunikacije je SKLADNOST MED BESEDNO IN NEBESEDNO GOVORICO. KOMUNIKACIJA JE EDINI NAČIN IN POT, DA SI LAHKO SPOROČIMO SVOJE MISLI, DOŽIVETJA, OBČUTKE – druge poti nimamo.

Delavnice: Kakšen način komunikacije obvladam?

Kako in s čim vse sporočam?

4. srečanje: Spremljanje otroka skozi njegove razvojne faze – pomen celostnega razvoja

IZ VSEBINE:

Pri celotnem vzgojno izobraževalnem delu moramo upoštevati otroka takega kot je, z vsemi njegovimi posebnostmi, tako dobrimi kot slabimi. Če želimo otroka resnično spoznati, se moramo z njim veliko pogovarjati, naučiti se moramo otroka poslušati in prisluhniti njegovim željam in potrebam. V vseh svojih zahtevah ne smemo biti dvostranski in enkrat obravnavati otroka kot majhnega, nezrelega, drugič pa kot velikega in odraslega. Otroka obravnavajmo kot enakopravnega družinskega člana in ga ne prilagajajmo trenutnim potrebam in željam odraslih, temveč ga sprejmimo z brezpogojno ljubeznijo v vseh razvojnih obdobjih. Šele, ko se bo otrok počutil dovolj varnega, ko bo razvil osnovno zaupanje do sveta, bo pričel ta svet tudi raziskovati in ga sprejemati. V tem primeru mu šola ne bo le obveznost, nujnost, ampak naravno nadaljevanje otrokovega razvoja, nova stopnica na poti do odraslega, zrelega in samostojnega človeka.

Glasser v svoji knjigi "Kontrolna teorija" opisuje pet človekovih osnovnih potreb – sil, ki nas ženejo v življenju. Izvor vseh potreb je zapisan v naših genih. Žene nas pet v dedno zasnovanih potreb: po preživljanju posameznika in vrste, po ljubezni oziroma pripadnosti, po moči oziroma (samo)spoštovanju, po prostosti oziroma svobodni izbiri, po zabavi oziroma razvedrilni, ustvarjalni radovednosti.

Otroka moramo v njegovem razvoju vselej gledati celostno. Izhajati moramo iz njegovega celostnega razvoja: mišljenja, čustvovanja, ravnanja in fiziološkega delovanja.

Razvoj mišljenja po Piageju poteka v štirih kakovostno različnih stopnjah. Vsaka stopnja predstavlja otrokovo razumevanje stvarnosti v tistem obdobju. Tisto, kar se spreminja od stopnje do stopnje so kognitivne sheme, ki omogočajo otroku progresivno razumevanje sveta na vedno višji stopnji, pri čemer je vsak stadij kompleksnejši od prejšnjega. Staršem se na preprost način predstavijo stopnje v razvoju otrokovega mišljenja:

Senzomotorična (zaznavno-gibalna) stopnja (od rojstva do 2 let)

Gre za prvo fazo kognitivnega razvoja. Usklajevanje zaznavanja in gibov, razvije se konstantnost objekta (konec prvega leta).

Predoperativna stopnja (od 2 let do 7 let)

Egocentrizem (ki pa je manjši, kot v prejšnji fazi), centracija mišljenja, močna domišljija, logično operativno mišljenje še ni razvito, razvoj komunikacije (jezika). Nauči se posploševati pravila, preko uporabe v praksi.

Stopnja konkretno logičnega mišljenja (od 7 let do 11 let)

Razvoj logičnih operacij s konkretnim gradivom (otrokovo mišljenje se zelo približa mišljenju odraslih); konzervacija (miselno ohranjanje), multipla klasifikacija, seriacija (sortiranje po velikosti), reverzibilnost mišljenja. Težave pri abstraktnem mišljenju.

Stopnja formalno logičnega mišljenja (od 12 leta naprej)

Mišljenje postane abstraktno, podobno odraslim, hipotetično deduktivno mišljenje.

Poleg stopenj razvoja otrokovega mišljenja se staršem predstavi in se jih seznanijo tudi z razvojnimi fazami otrok iz razvojne psihologije: od dojenčka, do malčka, predšolskega obdobja, šolskega obdobja, obdobja mladostništva, najstništva in zrelega, odraslega obdobja. Razvojna psihologija "vidi" otroka skozi norme razvoja, razvojne mejnike, zaporedne razvojne stopnje, ki pomenijo določeno zrelost, opredeljuje koncept otroštva, ki daje prostor za razumevanje učenja v sociokulturnem kontekstu in s tem za iskanje in oblikovanje različnih pristopov za doseganje ciljev, ki jih vsebujejo kurikuli za vrtce in vzgojno izobraževalni načrti za šole.

Delavnice: 10 aksiomov teorije izbire

Zadovoljevanje potreb (po Glasserju)

Celostno vedenje

5. srečanje: Postavljanje meja za zdrav otrokov razvoj

IZ VSEBINE:

Za zdrav razvoj otroka in občutek varnosti otroci potrebujejo meje. **Le ob trdnih in jasno postavljenih mejah se bodo počutili varne.** Lahko rečemo, da so nasploh v življenju potrebne MEJE in ne le v vzgoji.

Starši pogosto sprašujejo:

- *Kakšne meje naj postavim svojemu otroku?*
- *Kdaj naj jih začnem postavljati?*
- *Kako »visoke in zahtevne« naj bodo te meje?*
- *Kaj storiti, če jih otrok ne upošteva...?*

Recepta oziroma predpisanih navodil NI. Kar sami moramo znati poiskati pravo pot. Spet se poraja vprašanje: »Katera pot pa je tista prava?« Vsi, ki vzgajamo svoje otroke, postavljamo meje, za katere mislimo, da so najboljše in najustreznejše za našega otroka.

Pri postavljanju meja je POT CILJ, vsak korak prinaša potrditev, napredek ali zastoj. Če je POT CILJ, potem so ovinki, stranske poti in slepe ulice dovoljene. Postavljanje meja je potovanje med uspehom in neuspehom, med pogumom in obupom, med dvomom o sebi in upanjem. Otroci nas pri preizkušanju postavljenih meja testirajo. Preverjajo, do kolikšne mere jim bo uspelo spremeniti naše meje... Preizkušajo našo vzdržljivost (pa ne fizično, temveč psihično). Vzgojne težave so normalne in napake sodijo zraven. Jan-Uwe Rogge primerja reševanje težav z odpiranjem neznanih ključavnic: »Ko iščem primeren ključ, lahko traja zelo dolgo, preden odpremo ključavnico. Ključev je veliko, vitrih pa je preprosta priprava, za katero ni nujno, da se natančno prilega, pa je kljub temu primerna za odpiranje.« V našem primeru to pomeni, da se postavljanje, najdenje in spreminjanje meja ne zgodi v trenutku. Reševanje težav je tesno povezano s poskusom in zmoto. Saj smo vendar samo ljudje in kdor dela, tudi greši ... Najdene rešitve opogumljajo, da se soočimo z novimi izzivi. Najslabše je obupati, dati roke stran ali preložiti breme vzgoje na rame drugega, češ:

- »Otroku nisem več kos. Prosim za recept!«

➤ »Tukaj ga imate in nekaj naredite!«

Kdo je nas, starše, učil postavljati meje za zdrav otrokov razvoj?

Sposobnost, da postavimo meje sebe in drugim, ne more biti rezultat nekega učnega programa. Lahko so povzetek lastnega odraščanja oziroma vzgoje, ki smo je bili deležni od svojih staršev ali pa želimo ustvarjati popolnoma drugačno vzgojo in postavljati drugačne meje, kakršnih smo bili deležni sami.

Otroci potrebujejo: JASNE, TRDNE, ODLOČNE OSEBNOSTI, KAŽIPOT, ki jih usmerja.

ODLOČNOST ustvarja meje. Kjer te manjkajo, vlada **NEGOTOVOST**, saj otroci začnejo preizkušati meje, da bi ugotovili, kako daleč smejo. Odločnost nima nič opraviti s KRIČANJEM, VPITJEM, PSIHIČNIM ali FIZIČNIM NASILJEM, GOSPODOVALNOSTJO...

Nasprotno, opraviti ima z JASNOSTJO, OPREDELJENOSTJO, OBVLADANOSTJO, SPROŠČENOSTJO, NOTRANJIM MIROM, MEDSEBOJNIM SPOŠTOVANJEM.

Kaznovati navadno pomeni povzročiti bolečino ali trpljenje za nesprejemljivo ravnanje in grdo obnašanje. Poudarek je na maščevanju in ne na izboljšanju vedenja. Otroka tako ne naučimo, kaj je prav in kaj narobe, ničesar ne popravimo, niti ne spremenimo. Ali pač. Spremenimo naš odnos z otrokom – in to na slabše.

Starševska surovost in kaznovanje gotovo ne krojita odnosa z otrokom, ampak ga naučita kršiti starševska pravila. Še vedno pa počne stvari, ki jih ne bi smel, saj ga s kaznovanjem gotovo ne naučimo odgovornosti. Naučimo ga posluževanja izgovorov, laži in umikov, da bi se izognil kaznovanju.

Discipliniranje pa pomeni vzgajanje, pri katerem otrok razvije značaj in samoobvladovanje. Otroka je potrebno naučiti, da se bo v življenju pravilno odločal in ustrezno vedel tudi takrat, ko staršev ni blizu. Naučiti ga je potrebno odgovornosti. Te pa ga naučimo s postavljanjem meja, lastnim zgledom, nikakor pa ne s kaznovanjem.

Starši kaznujejo, kot so bili kaznovani oni. Ljudje se naučimo tega, kar živimo. Po navadi vzgajamo, kot smo bili vzgojeni. Toda ko začutite, da starševske navade ne krojijo družinskega zadovoljstva, je prav, da dosedanji vzorec nekje prekinete. Razmislite o vzgojnih metodah, ki jih morda ohranjate samo iz navade, sicer pa so destruktivne, pogubne. Analizirajte svoje sedanje vzgojne rezultate in iščite boljše odgovore. Uporabljajte pozitivno discipliniranje,

podkrepljeno z ljubeznijo. Fizično kaznovanje (tepež) ne pomaga pri razvoju notranje discipline, ampak navaja k maščevanju in sovraštvu. Tepež zastruplja zdrav odnos med starši in otrokom. S tem modelom vzgajanja otroku sporočamo: *»Če ne veš, kaj bi še naredil, udari! Ko boš večji, boš lahko tepel.«* Znano je, da se večkrat tepeni otroci pogosteje odločajo za nasilje nad vrstniki. Če si dovolite pretepati, to lahko hitro postane izhod za vse vrste težav, nikakor pa ne učinkovita metoda discipliniranja. Nezaželeno vedenje otroka s fizičnim kaznovanjem sicer preprečite, ker je otrok pretresen, prestrašen ali zaradi bolečin uničen. Toda pri večini ne dosežemo ničesar drugega, kot da se otrok začne enako vesti – navadno do šibkejšega od sebe.

Otrok pričakuje od staršev, da bodo zaščitniki, učitelji in vodniki.

Ko ste jezni in pomišljate na kazen, imate več možnosti. Lahko se greste hladit v drug prostor, lahko globoko vdihnete in poveste otroku, da ste trenutno zelo jezni zaradi njegovega vedenja in da ne marate, da se tako vede. S tem že sprostite del jeze, kar je navadno učinkovitejše od klofute. Ko se pomirite, opišite otroku svoje počutje ob situaciji, ki sta jo preživljala malo prej in ga spodbudite k opisu njegovega počutja. Ko bosta oba ugotovila, da nista bila zadovoljna, bosta šele lahko skupaj skovala načrte, kaj lahko storita drugače, da se taka situacija ne bo ponovila.

Najpogostejša napaka staršev je, da namesto discipliniranja otrokovim zahtevam klonijo. Zaradi otrokovega neutrudljivega moledovanja in sitnarjenja popustijo v svojih odločitvah. S tem se otrok uči, da mu v bistvu ni potrebno upoštevati starševskih omejitev, zahtev in družinskih pravil, saj dobro vedo, da bodo s svojim neskončnim sitnarjenjem in vztrajnostjo enkrat vendarle zmagali.

Največje darilo, ki ga lahko otroku podarite, pa je občutek o njegovi lastni vrednosti. Gre za občutek otrokovega notranjega zadovoljstva, ki ni odvisen od nobenih zunanjih sporočil. Sposobnost, da doživlja sebe kot vredno in dragoceno osebnost. Prav vsak človek je vreden takega doživljanja samega sebe.

Delavnice: Kakšne meje postavljam svojemu otroku?
Kaj lahko storimo starši namesto kaznovanja?

6. srečanje: Obvladovanje in ravnanje s čustvi: lastnimi in otrokovimi

IZ VSEBINE:

Človek se mora naučiti prepoznavati in obvladovati predvsem lastna čustva. Čustva so naš notranji odziv na doživljanje sveta okoli nas in v nas. Ko se starši naučimo obvladovati lastna čustva, lahko šele obvladujemo otrokova čustva. Otroku moramo pomagati, da prepozna različna čustva, si jih dovoli izražati, ne zamenjuje čustev (npr. jeze, žalosti) in da se uspešno sooča z njimi.

Starši jih moramo le poslušati (tiho in pozorno), potrditi njihova čustva, jih pravilno poimenovali in jih predvsem ne zanikati. Izogibati se moramo predvsem moraliziranja, velikih nasvetov in se poskušati izogibati razlag in pojasnjevanj. Pomembno je, da otrokova čustva sprejmemo in spoštujemo.

Vsako čustvo, ki ga čutimo, nosi v sebi naše doživljanje in vpliva na naše reakcije in vedenje. Mladostniki so zaradi svojih razvojnih potreb po samostojnosti in neodvisnosti kar gnani k preverjanju svojih mnenj in potreb, ki pa jih večkrat ne znajo ustrezno izraziti. Morda imajo prav zaradi tega pogosto težave s komunikacijo. Velikokrat niti prav ne vedo, kaj čutijo, kaj zares mislijo in predvsem, kaj hočejo. Vse se jim zdi nesmiselno in odvečno. Posredovati hočejo svoja silovita čustva, ki jih ne morejo obvladati, zato naredijo vse, da jih s svojim vedenjem prenesejo na starše, ki na ta način postanejo nosilci njihovih nesprejemljivih čutenj. Mladostniki jih namreč niso zmožni povedati ali se jih v popolnosti zavedati. V obdobju odraščanja se otroci namreč šele učijo izražati svoja čustva in na ustrezen način oddajati sporočila. Starši jim lahko pri tem veliko pomagajo, seveda, če so na to pripravljeni. Če pa niti starši ne zmorejo prepoznati svojih lastnih občutkov, se lahko pojavi velika zmeda, ki se pogosto konča v grozečih sporih, pri katerih nihče več ne ve, kaj se zares dogaja.

Nemalokrat starši skušajo skriti svoja čustva pred otroki in skrivajo svoje doživljanje ob določenih stresnih dogodkih v družini. Tega preprosto ni mogoče skriti, kajti otroci imajo posebne »radarje«, s katerimi zaznavajo starševsko doživljanje in prepoznavajo čustva, ki jih v dani situaciji želimo skriti in/ali potlačiti. Zato je bolje otroku priznati tako čustva, ki rodijo občutke radosti in sreče, kakor tudi jeze, žalosti in skrbi. Otroci si to želijo in potrebujejo. Še posebej si želijo to od svojih očetov. Žal pa so mnogi očetje prepričani, da bi izgubili avtoriteto, če bi s svojimi otroki delili doživljanje lastne stiske, strahu in negotovosti. Starši, ki s svojimi otroki delijo poleg prijetnih tudi neprijetna čustva, s tem pokažejo, da so tudi oni ranljivi,

plašni, negotovi, jezni, skratka samo ljudje. Otroke je zato manj strah lastnih občutkov, zlasti tistih, ki jim jih povzročajo neželena čustvena stanja. Od staršev, ki sami pri sebi sprejemajo različna čustva in spontano izražajo svoje občutke, se imajo možnost naučiti, da so kljub temu spoštovanja vredni ljudje.

- Delavnice:**
- Prepoznavanje lastnih čustev
 - Prepoznavanje otrokovih čustev
 - Obvladovanje lastnih čustev
 - Obvladovanje otrokovih čustev
 - Opisovanje različnih čustvenih situacij

7. srečanje: Razvijanje otrokovih delavnih in učnih navad

IZ VSEBINE:

Najbolje je, če uspemo v družini učenje in opravljanje šolskih obveznosti povezati z VESELJEM. Dobro vemo, da stvari, ki se jih lotimo z veseljem, opravimo hitro, uspešno in se počutimo zadovoljne. Otroka je potrebno naučiti, da nobena situacija ni brezizhodna in da zaupa v lastne sposobnosti. Pogosto nas zavede miselnost, da je otrokov uspeh odvisen od umskih sposobnosti (t.j. otrokove inteligentnosti in nadarjenosti). Pozabljamo na ostale dejavnike, ki vplivajo na otrokovo funkcioniranje v šoli. Med zelo pomembne dejavnike štejemo otrokovo zrelost in osebnostne lastnosti, ki so povezane z otrokovo zrelostjo. Sem sodi otrokova prilagodljivost, poslušnost, ubogljivost, spomin, sposobnost usmerjanja in ohranjanja pozornosti, sposobnost kratkotrajnega in dolgotrajnega pomnjenja, nemoteče vedenje, ročne spretnosti, sposobnost posnemanja, sposobnost za hitro in dobro avtomatizacijo navad, vztrajnost in volja. Ne smemo pa pozabiti ali zanemariti otrokovega čustvenega ravnovesja. Nadvse velikega pomena je otrokova samopodoba, stopnja njegove samozavesti, prepričanje v lastne moči, sposobnosti ter vrednosti. Pomembna je tudi otrokova energijska opremljenost. Eni zmorejo več naporov in dlje časa zdržijo pri opravljanju obveznosti, drugi pač potrebujejo kratkotrajnejše zaposlitve z več odmori. Nič narobe – vsak otrok je velik individuum zase, ki mu je potrebno prisluhniti. Tudi okolje (ožje in širše), kulturna raven družine in kraja, socialne in ekonomske razmere vplivajo na otrokovo uspešnost. Čim več je neugodnih dejavnikov,

tem slabši je rezultat. Zelo pomembno pri romskih otrocih je poznavanje in razumevanje slovenskega jezika.

Učinkovitost učenja pri otroku lahko izboljšamo, če:

- Stalno bdimo nad njegovim delom, ne da bi bili pri tem vsiljivi;
- Že med učenjem spodbujamo otroka za dosežene uspehe in pravilno opravljene naloge. S tem povečamo otrokovo vztrajnost in pripravljenost za delo;
- Pohvalimo ga ob vsakem, pa čeprav majhnem uspehu;
- Povejmo mu, da tudi on zmore sam napraviti nalogo in se naučiti določeno snov. Tako bo dobil zaupanje vase in ne bo tako hitro obupal;
- Nekateri otroci učno snov počasneje dojemajo, zato potrebujejo dodatno razlago. Ne bodimo nestrpni, če je tudi po daljši razlagi otrok še vedno ne razume.
- Za otroka moramo imeti čas tudi takrat, ko se ne uči in ko nas ne prosi, da bi mu pomagali;
- Imejmo otroka radi tudi takrat, kadar ne prinaša iz šole dobrih ocen;
- Redno se udeležujmo pogovornih ur z razrednikom, da nam pove, kako otrok funkcionira v šoli. Prosimo razrednika, da nam svetuje, kako naj pomagamo svojemu otroku...
- Ne obremenjujmo otroka pretirano z učenjem, saj mu utegnemo tako zmanjšati voljo do učenja in vzbuditi odpor do učenja;
- Izogibajmo se tudi sramotenju (npr. iz tebe nikoli več ne bo, si neumen, zabit, itd.), ne posmehujmo se otroku in ne norčujmo se iz njegovega neuspeha. Sramotenje in posmeh ne dvigata človekove delovne storilnosti temveč jo znižujeta.

Ob uvedbi devetletke naši otroci prestopijo prag učenosti leto prej oziroma leto mlajši. Otrok se sreča z novimi obrazi, novimi navadami, novimi nalogami, obilico novih spoznanj in odnosov – vse to predstavlja kar precejšnje breme za otrokova ramena.

Kako otrok doživlja šolo, je v veliki meri odvisno od staršev, od njihove pripravljenosti prisluhniti otroku, ga poskušati razumeti, sprejemati njegove težave in ga spodbujati pri premagovanju vsakodnevnih šolskih in domačih obveznosti. Prav vsak otrok potrebuje pomoč svojih staršev, ki mora biti prilagojena njegovim sposobnostim in zrelosti: tako socialni, funkcional-

ni kot tudi emocionalni (čustveni). Recepta za vse šolarje NI, vendar pa drži naslednje: VSAK ŠOLAR POTREBUJE POMOČ STARŠEV. Prilagojena pa mora biti posameznemu otroku.

Za otrokovo uspešnost je izrednega pomena motivacija in spodbuda. S pozitivno motivacijo, spodbudo in opiranjem na otrokova močna področja lahko dvignemo učne dosežke tudi pri razmeroma manj sposobnih otrocih. Spodbujati ne pomeni otroka pretirano in neprestano hvaliti ali mu obljubljeni nagrade. To je le zunanja motivacija, ki brez notranje ni učinkovita. Zato moramo svojo spodbudo graditi na spoznanju, da otroka zadovoljuje spoznanje, da obvladuje naloge sam, z lastnim naporom in da rad dela. Prav zato je pomembno, da razvijamo predvsem otrokovo veselje do dela in da se skupaj z njim veselimo najmanjšega uspeha in napredka. Velikokrat želijo otroci doseči pričakovanja (nemalokrat prevelika) svojih staršev in če jim to zaradi različnih vzrokov (sposobnosti, interes, motivacija, okoliščine, pogoji za delo...) ne uspeva, izgubljajo zaupanje vase. Pogovori med starši in otrokom so najpogosteje vezani na učni uspeh in oceno, ki jo otrok dobi v šoli. Starši »pozabijo« vprašati, kako se je otrok v šoli počutil in kaj vse je doživel v času, ko niso bili skupaj. Če bi otroka povprašali po doživetjih v šoli in njegovem počutju, bi mu prihranili marsikatero stisko in bi ga pridobili za sproščen in odkrit pogovor.

Pri celotnem vzgojno izobraževalnem delu moramo upoštevati otroka takega kot je, z vsemi njegovimi posebnostmi, tako dobrimi kot slabimi. Če želimo otroka resnično spoznati, se moramo z njim veliko pogovarjati, naučiti se moramo otroka poslušati in prisluhniti njegovim željam in potrebam. V vseh svojih zahtevah ne smemo biti dvostranski in enkrat obravnavati otroka kot majhnega, nezrelega, drugič pa kot velikega in odraslega. Otroka obravnavajmo kot enakopravnega družinskega člana in ga ne prilagajajmo trenutnim potrebam in željam odraslih, temveč ga sprejmimo z brezpogojno ljubeznijo v vseh razvojnih obdobjih. Šele, ko se bo otrok počutil dovolj varnega, ko bo razvil osnovno zaupanje do sveta, bo pričel ta svet tudi raziskovati in ga sprejemati. V tem primeru mu šola ne bo le obveznost, nujnost, ampak naravno nadaljevanje njegovega razvoja, nova stopnica na poti do odraslega, zrelega in samostojnega človeka.

Delavnice: Kakšne so učne in delavne navade mojega otroka?

Dejavniki uspešnega učenja

Kako otroka najbolje motivirati za šolsko in domače delo

Kako in kdaj mu nuditi ustrezno pomoč

8. srečanje: Vrednote in skupni trenutki, ki v družini največ štejejo

IZ VSEBINE:

Vzgojo humanih in kulturnih vrednot v današnjem času izpodrivajo egoizem, ugodje, takojšnja izpolnitev želja in zabava v vsakem trenutku in na vsakem koraku. Zdenka Zalokar Divjak v svoji knjigi Vzgoja je...ni znanost razmišlja o tem, da bi pri delu z otroki morali več delati na doživljajskih vrednotah kot usmerjevalcu k življenjskemu smislu. Če se otroku že zelo zgodaj uspe pričarati lepoto in skrivnost sveta, je to gotovo najboljša popotnica, ki jo odrasli lahko damo otroku. To mu bo podlaga, iz katere bo črpal tudi vse druge smiselne vsebine in negoval vrednote, kot so lepota, ljubezen, sobivanje...Otrok sam se mora dokopati do resnice, da je življenje lepo in da je ŽIVLJENJE samo po sebi ena velika VREDNOTA, ki nosi v sebi veliko lepega in skrivnostnega.

Večino stvari se današnjim otrokom in mladostnikom zdi povsem brez veze. V malokateri stvari vidijo smisel. Pogosta vprašanja mladih so: »Zakaj bi nekaj moral narediti, če za to ne bom nagrajen, ne bom dobil plačila ali občutil takojšnje koristi.«

Čas, ki ga v družinah kvalitetno preživijo drug z drugim, a žal mnogokrat drug mimo drugega, ne omogoča razvoja kvalitetnega življenja in zdravih, strpnih medsebojnih odnosov. Vse nekako preveč temelji na nenehnem hitenju, ali pa individualizmu, egoizmu in nestrpnosti.

Včasih zaide med njihove vrednote tudi droga in pijača. Mladostnikom je nujno potrebno pomagati poiskati nadomestilo za droge in pijačo, kajti svoje trenutno neprimerno izbrane »vrednote«, bodo opustili šele, ko bodo našli nadomestilo zanje in ko bodo verjeli in zaupali, da je mogoče svoje potrebe zadovoljevati tudi drugače.

Kadar vrednote pri ljudeh niso razvite in ne zavzemajo zadostnega prostora v svetu kakovosti vsakega posameznika, zaman pričakujemo od njih strpne, poštene in dobronamerne medsebojne odnose ter pošten in hvaležen odnos do sveta na sploh. Od otrok in mladostnikov ni mogoče pričakovati ničesar, česar niso deležni od svojih staršev, vzgojiteljev in vseh odraslih, s katerimi se vsakodnevno srečujejo v svojem okolju.

Najpomembnejši dejavnik pri razvoju vrednot pri otrocih pa so gotovo starši. Vsaj na začetku življenjske poti. Kasneje pa si tako in tako svojo prihodnost kreira vsak sam. Seveda, če se ima pri kom naučiti teh kreativnih mojstrov.

Otroke in mladostnike je pravzaprav potrebno naučiti kako živeti.

V Ameriki dnevno preživijo starši in otroci skupaj dvanajst minut. V teh dvanajstih minutah starši osem minut porabijo za to, da otrokom povedo, kaj vse so storili narobe in česa sploh niso storili. Skupnemu času, ki šteje, pripadajo torej le »dragocene« štiri minute. Kako pa je s skupnim časom otrok in staršev pri nas?

Zagotovo se skupni trenutki ne merijo v kvantiteti, v minutah ali urah, temveč v kvaliteti skupaj preživetega časa. Res pa je, da brez kvantitete tudi kvaliteto težko dosežemo. Kakorkoli že, pomembno je, da takrat, ko se namenite preživeti čas skupaj z otrokom, to naredite tako, da ste res »samo njegovi«. Igrajte se z otrokom, kuhajte skupaj, pojdite na sprehod, v kino, po nakupih, na tekmo ...

Otroci kar kličejo po pozornosti svojih staršev. Majhni tako, da jim ne dajo prestopiti in jih kličejo toliko časa, dokler jih ne prikličejo, četudi jim morajo zlesti v naročje in zasukati njihov obraz proti svojemu.

Kaj vse so mladostniki pripravljene storiti, da bi preusmerili pozornost staršev nase?

Izberejo neustrezno vedenje in družbo, ki starše ni po volji. Popustijo pri šolskem učnem uspehu, začno se nenavadno oblačiti, bežijo od doma, kadijo, se opijanajo, drogirajo, se zatekajo v telesne in duševne bolezni ...

Da jim vsega tega ne bi bilo potrebno početi, je prav, da začnemo že zelo zgodaj v družini veliko pozornosti namenjati in posvečati drug drugemu in bivati drug z drugim in ne drug mimo drugega. Ne glede na otrokovo starost se veliko igrajte. Igrajte se družabne igrice: človek ne jezi se, enko, remi, domine, sestavljanke, štiri v vrsto ...

Med igro in ob igri se ima otrok priložnost naučiti doživljati in sprejemati zmago in poraz ter se ustrezno odzivati na določene čustvene situacije, ki mu jih povzroča zmaga in/ali poraz.

Delavnice: Ideje, za kvalitetno preživljanje skupnega časa

Čas, ki v družini šteje

Družabne igre za vse družinske člane

B.2.2. Učno gradivo in delovni listi

1. srečanje: Starševstvo je lep, a odgovoren poklic

Predstavitve lahko poteka ob različnih »pripomočkih« oziroma delovnih listih, kot npr.:

- Kdo sem?
- To sem jaz (deklica/deček)
- Kaj želim o sebi povedati in kaj bi o meni povedali drugi
- Kaj mi pomeni starševstvo?
- Kako sem bil(a) pripravljena na to poslanstvo?
- Kako opravljam svoje starševsko poslanstvo?

Naj se vam predstavim...

- **To sem JAZ...**
- **O sebi vam želim povedati.**

STARŠEVSTVO

- obdobje rasti
- prilagajanj
- stalnih sprememb
- iskanje pravih poti
- kompromisov
- ravnotežij

20 sestavin zdravih medsebojnih odnosov

(po J. Bluestein: Kako otroku postaviti meje in poskrbeti tudi zase)

- LJUBEZEN
- SPREJEMANJE
- LOČEVANJE
- SPOŠTOVANJE
- PREDVIDEVANJE
- SPORAZUMEVANJE
- SPODBLJANJE OČUTKA OSEBNE MOČI
- PRILAGAJANJE
- MOTIVIRANJE
- POGAJANJE
- POPUŠČANJE
- DOSLEDNOST
- PREUSMERJANJE
- PRIZNAVANJE
- ZGLEDOVANJE
- PODPIRANJE
- SPODBLJANJE
- ZAUPANJE
- UMIK
- SKRIB ZASE

2. srečanje: Brez lastnega zgleда ni mogoče vzgajati

Predvideni delovni listi:

- Pridobljene otrokove lastnosti in navade
- Zgledi vlečejo, izkušnje učijo

Pedagogika VZGLEDA je najmočnejša!

**Po najboljših zmožnostih delujte tako,
kot želite,
da bi delovali oni!**

**Ne glede na to, kaj rečete,
sporočilo, ki ga slišijo, posredujete s svojimi dejanji.**

Pedagogika zglada je najmočnejša!

Vzgajati brez lastnega vzglada ni mogoče!

MOJ OTROK _____
in JAZ _____

- **prirojeno**
(genetsko pridobljeno)

- **privzgojeno,**
- **naučeno...**

- **NAVADE IN RAZVADE ???**

3. srečanje: Skrivnosti komunikacije v družini

Predvideni delovni listi:

- Samopresoja navad, ki negujejo naše odnose
- Samopresoja navad, ki razdirajo naše odnose
- Kakšen način komunikacije obvladam?

MINI TEST

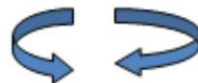
- Kako dobro znate poslušati?
- Kako pomembno je za vas, da imate prav?
- Ali ste strpni in ali sprejemate ljudi, ki so drugačni od vas?
- Kako izkazujete skrb za okolje?
- Kako se obnašate, kadar ste jezni?
- Ali ravnate z otroki enako spoštljivo, kot s prijatelji in drugimi odraslimi?

Komunikacija

ODDAJANJE

SPREJEMANJE

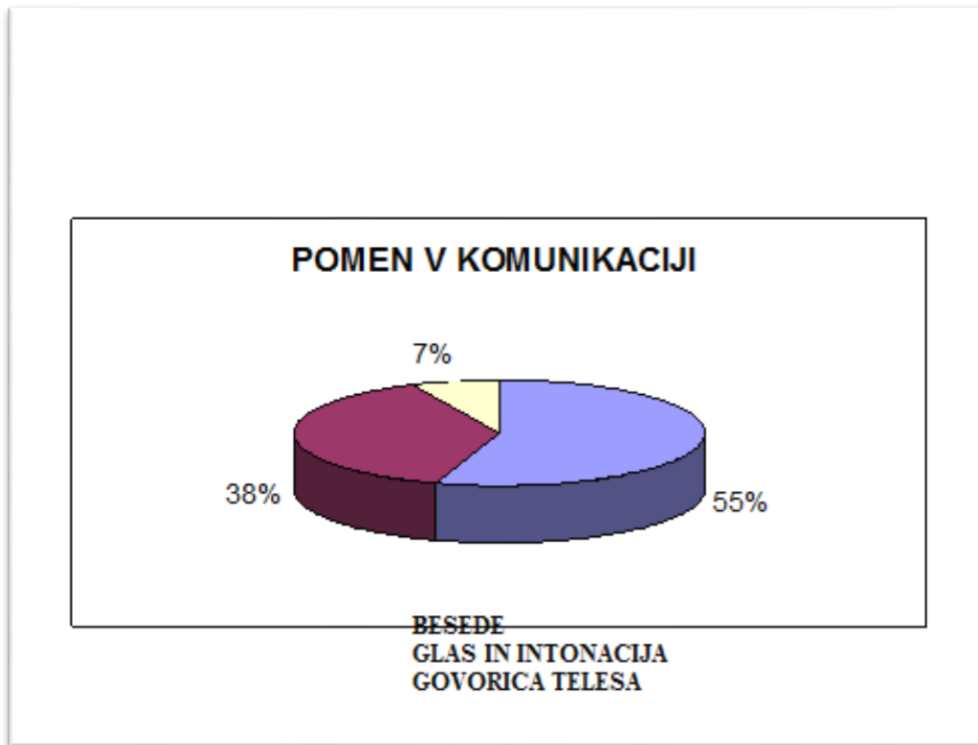
SPOROČIL

besedno sporočanje

poslušanje

nebesedno sporočanje

ton glasu

SAMOPRESOJA NAVAD, KI NEGUJEJO NAŠE ODNOSE

😊	PARTNER	OTROK	PRIJATELJI	SODELAVCI	OSEBNO	..	Σ
HRABRENJE							
ZAUPANJE							
PODPORA							
SPOŠTOVANJE							
SPREJEMANJE							

POGAJANJE							
POSLUŠANJE							
Σ							

Z oceno od 1 – 10 ocenimo koliko uporabljamo vsako izmed naštetih navad v odnosu do posameznih oseb. Če neke navade ne uporabljamo, vpišemo 1, če pa jo zelo pogosto uporabljamo vpišemo 10. Na koncu seštejemo vse po navadah (vrstice) in po osebah (stolpci).

SAMOPRESOJA NAVAD, KI RAZDIRAJO NAŠE ODNOSE

	PARTNER	OTROK	PRIJATELJI	SODELAVCI	OSEBNO	..	Σ
OBTOŽEVANJE							
PRITOŽEVANJE							
SITNARJENJE							
GROŽNJE							
PODKUPOVANJE							
KRITIZIRANJE							
KAZNOVANJE							

Σ							
----------	--	--	--	--	--	--	--

Z oceno od 1 – 10 ocenimo koliko uporabljamo vsako izmed naštetih navad v odnosu do posameznih oseb. Če neke navade ne uporabljamo, vpišemo 1, če pa jo zelo pogosto uporabljamo vpišemo 10. Na koncu seštejemo vse po navadah (vrstice) in po osebah (stolpci).

4. srečanje: Spremljanje otroka skozi njegove razvojne faze – pomen celostnega razvoja

Predvideni delovni listi:

- Kako dobro poznam svojega otroka
- Kaj lahko pričakujemo od otroka v določenem starostnem obdobju
- Človekovo celostno vedenje

Kako dobro poznam svojega otroka?

- Otrokova najljubša TV oddaja je _____
- Za večerjo ima najraje _____
- Otrokova najljubša pijača je _____
- Otrokova najljubša barva je _____
- Otrokova najljubša pesem je _____
- Najraje se igra _____
- Pri mami mu/ji je najbolj všeč _____
- Pri očetu mu/ji je najbolj všeč _____

CELOSTNO VEDENJE

MIŠLJENJE

ČUTENJE

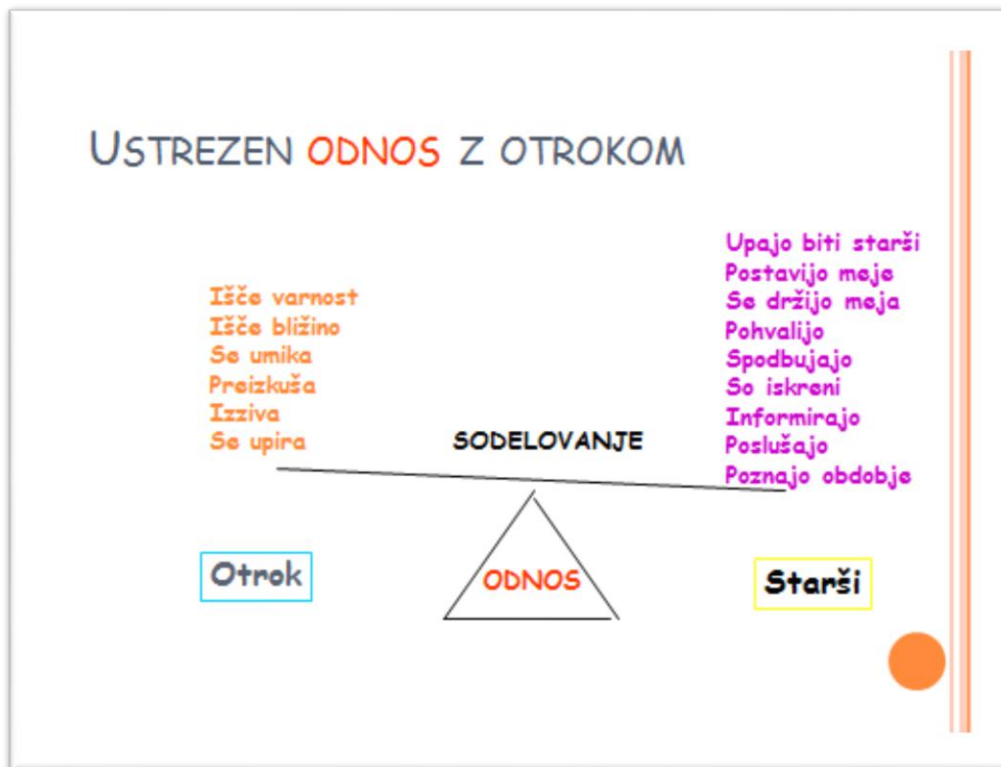
DEJAVNOST

FIZIOLOŠKI PROCESI

5 ČLOVEKOVIH OSNOVNIH POTREB

(Po W. GLASSERJU)

- › Potreba po preživljanju posameznika in vrste
- › Potreba po ljubezni in pripadnosti
- › Potreba po moči oz. (samo)spoštovanju
- › Potreba po svobodni izbiri
- › Potreba po zabavi oz. razvedrilni, ustvarjalni radovednosti

5. srečanje: Postavljanje meja za zdrav otrokov razvoj

Predvideni delovni listi:

Kako postavljam meje svojemu otroku

Kaj lahko storimo namesto kaznovanja

MEJE...

- ❖ Kričanje
- ❖ Vpitje
- ❖ Grožnje
- ❖ Kritike
- ❖ Kazni
- ❖ Psihično ali fizično nasilje
- ❖ Gospodovalnost
- ❖ Moralna pridiga

- Jasnost
- Varnost
- Trdnost
- Obvladovanje
- Sproščenost
- Opredeljenost
- Notranji mir
- Medsebojno spoštovanje...

Mini test za vse starše:

- Ali vselej vztrajate pri tem, kar rečete? DA NE
- Ali vas otrok kdaj izsili z jokom, trmoglavostjo, kľubovanjem, neskončnim vztrajanjem? DA NE
- Ali ste dosledni starši? DA NE
- Ali vaš otrok kdaj manipulira z vami? DA NE
- Se vam kdaj zdi, da svojemu otroku nudite več kakor potrebuje? DA NE
- Se kdaj kot starši počutite nemočni? DA NE

6. srečanje: Obvladovanje in ravnanje s čustvi: lastnimi in otrokovimi

Predvideni delovni listi:

- Prepoznavanje in obvladovanje lastnih in otrokovih čustev
- Katero čustvo izraža slika
- Opis situacij, ki sprožijo posamezna čustva

Delavnica:

- **PREPOZNAVAM,**
- **SPREJEMAM in**
- **IZRAŽAM SVOJA ČUSTVA**

CILJ delavnice:

- Približati spoznanja o lastnih čustvih, o čustvenem izražanju in prepoznavanju čustev drugih ter o obvladovanju negativnih čustev

Dopolnite začete povedi:

- Kadar...
- Se počutim....
- Raje bi...

7. srečanje: Razvijanje otrokovih delavnih in učnih navad

Predvideni delovni listi: Kakšne so učne in delavne navade mojega otroka? (vprašalnik)

- Dejavniki uspešnega učenja
- Vprašalnik o učnih navadah otrok

Dejavniki, ki vplivajo na otrokov uspeh v šoli

OTROK:

- zrelost otroka
- navade in lastnosti otroka

ŠOLA:

- odnos učitelj-učenec
- odnos učenec-učenec

STARŠI:

- pomoč otroku : spodbude, pohvale
- Počutje otroka doma: varnost, sprejetost, ljubezen
- sodelovanje s šolo

KAKŠNE SO TVOJE UČNE NAVADE?

Odgovori so anonimni, zato te prosim za odkritost pri odgovorih.

1. Ali vedno narediš domačo nalogo? DA NE

2. Kdaj se učiš?

- a) vsak dan sproti
- b) takrat, ko mislim, da bom vprašan
- c) preden pišemo kontrolno nalogo
- d) učiti se začnem

3. Kje je tvoj najljubši prostor za učenje?

4. Kdaj se najraje učiš?

- a) takoj po pouku, ko pridem iz šole
- b) popoldne
- c) zvečer
- d) zjutraj, preden grem v šolo

5. Koliko časa se učiš in pišeš domačo nalogo?

6. Kako se učiš?

- a) tiho
- b) glasno – govorim samemu sebi
- c) zapisujem vprašanja in nanje odgovarjam
- d) snov večkrat preberem
- e) me kolo sprašuje
- f) _____

KAKŠNE SO TVOJE UČNE NAVADE?

7. Ali moreš kdaj prekiniti učenje, ker nisi pri nobi vseh pripomočkov?
DA NE
8. Katere pripomočke ponavadi iščeš?

9. Ali se ti pogosto dogaja, da med učenjem nisi dovolj zbran in si zato težko zapomniš snov?
DA NE
10. Če je tako, potem zapiši, zakaj misliš, da se ne moreš zbrati?

11. Ali zaradi treme pogosto ne moreš pokazati v šoli vsega znanja?
DA NE
12. Kateri predmet se ti zdi najtežji? Kateri pa je tvoj najljubši predmet?
⊗ _____
⊕ _____
13. Ali ti najtežji predmet vzame največ časa za učenje?
DA NE
14. Ali si skušal že med razlago v šoli zapomniti čim več snovi?
DA NE
15. Ali med izpraševanjem v šoli sam prisrčno odgovorjaš na vprašanja, ki jih je dobil kdo drug?
DA NE

HVALA ZA SODELOVANJE!

OPOMBA: Pri tej delavnici je zaželena tudi prisotnost otrok.

8. srečanje: Vrednote in skupni trenutki, ki v družini največ štejejo

Predvideni delovni listi:

- Skupni trenutki so najdragocenejša popotnica za otroka
- Čas, ki šteje

Skupni trenutki so najdragocenejša popotnica za otroke...

- **Koliko časa dnevno preživite s svojimi otroki?**
- **Katere dejavnosti počnete skupaj z otroki?**
- **Katere igrice se igrate skupaj z njimi?**

Čas, ki šteje...

- Poslušam brez obsojanja.
- Upoštevam otrokova čustva.
- Hodimo na izlete.
- Počnemo tudi tisto, kar želijo otroci.
- Sprejemam in upoštevam razlike med nami.
- Skupaj gledamo televizijske oddaje.
- Otroka vprašam za mnenje.
- Skupaj kaj izdelujemo.
- Podpiram otrokove dejavnosti in interese.
- Vključujem ga/jih v svoje pogovore.
- Omogočim mu/jim izbiro.
- Vzamem si čas za vsakega otroka.
- Kažem zanimanje za njihov svet.
- Skupaj načrtujemo družinske dogodke.
- Zaupam mu/jim.
- Poskrbim zase (brez občutka krivde).

ČAS, KI ŠTEJE...

KVANTITETA

KVALITETA

- Primeri družinskih iger od 0 – 99 leta starosti (Človek ne jezi se, domine, dama, enka, karte, spomin, vislice, štiri v vrsto....)

DOPOLNITEV oz. MOŽNOST MODIFICIRANJA:

Delovni listi za vsako delavnico so le predvideni oz. predlagani. Odprte so možnosti prilagajanja in modificiranja delovnih listov.

B.2.3. Oblikovalka programa

Mateja Petric, učiteljica, univ. diplomirana pedagoginja, zaposlena v Posvetovalnici za učence in starše Novo mesto. Opravljam svetovalno pedagoško delo z otroki in mladostniki ter njihovimi starši, izvajam predavanja za starše in vodim delavnice za starše (šola za starše) ter delavnice za učence/dijake, izvaja strokovna tematska izobraževanja za pedagoške delavce, objavljam strokovne članke in prispevke s področja vzgoje in izobraževanja. Svoje strokovno znanje in bogate izkušnje prenašam in izmenjujem s starši, strokovnimi delavci (supervizija) in različnimi društvi (Društvo Bravo, Društvo defektologov, Las...). Opravila sem ravnateljski izpit, izobraževanje iz realitetne terapije in si pridobila naziv šolska mediatorka. Svoje znanje

stalno nadgrajujem s permanentnim izobraževanjem in študijem s pedagoško psihološkega področja. V letu 2011 sem izdala knjigo - vzgojni priročnik z naslovom: Starševstvo je lep, a odgovoren poklic.

B.2.4. Ob zaključku...

Vsi udeleženci šole za starše prejmejo ob koncu programa t.i. »starševske DIPLOME« o opravljenem vzgojnem programu v okviru Šole za starše. Diploma je v prilogi ob gradivu oz. delovnih listih.

Udeleženci podajo svojo ustno informacijo o zadovoljstvu in koristi programa Šole za starše, ki so ga bili deležni in izpolnijo evalvacijski vprašalnik.

C LITERATURA IN VIRI

C.1. Literatura in viri za pripravo programa

- Ashner, L. (2000). V kletki ljubezni. Tržič: Učila.
- Biddulph, S. (2003). Skrivnost srečnega otroštva. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Brizani – Traja, I. (2000). Le ostanite Romi gredo. Celovec: Mohorjeva družba.
- Bluestein, J. (1993). Kako otroku postaviti meje in poskrbeti tudi zase. Ljubljana: Beta M.
- Cankar, F. (2009). Šola kot stičišče partnerjev. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.
- Faber, A. (1996). Kako se pogovarjamo z otroki in kako jih poslušamo. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Gordon, T. (1987). Družinski pogovori: razreševanje konfliktov med otroki in starši. Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.
- Gostečnik, C. (2000). Biti mladostnikom starši. Ljubljana: Frančiškanski družinski center.
- Horvat Muc, J. (2011). Romska skupnost v Sloveniji. Murska Sobota: Zveza Romov Slovenije.
- Juhant, M. (2010). Varuh otrokovih dolžnosti. Ljubljana: Čmrlj
- Juul, J. (2011). Dialog s starši. Ljubljana: Inštitut za sodobno družino Manami.
- Kalin, J. in drugi avtorji (2009). Izzivi in smernice kakovostnega sodelovanja med šolo in starši. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Končnik, N. (2004). Moj otrok odrašča. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Lavš, K. (1985). Šola za starše. Ljubljana: Centralni zavod za razvoj gospodinjstva.
- Marjanovič U. L. (2009). Razvojna psihologija. Ljubljana: Znanstveno raziskovalni oddelek filozofske fakultete.
- Milivojević, Z. (2004). Mala knjiga za velike starše. Ljubljana: Mladinski dom Jarše.
- Nolte, D. (2000). Otroci so podoba svojih staršev. Tržič: Učila.
- Pantley, E. (2001). ABC odlične vzgoje. Ljubljana: Mladinska knjiga.

- Petric, M. (2011). Starševstvo je lep, a odgovoren poklic. Nova Gorica: Melior Založba Educa.
- Pšunder, M. (1998). Kaj bi učitelji in starši še lahko vedeli? Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.
- Rogge, J. (2000). Med popustljivostjo in strogostjo. Tržič: Učila.
- Romski zbornik z mednarodne konference o Romih v srednji in jugozahodni Evropi. (2006). Murska Sobota: Zveza Romov Slovenije.
- Skynner, R. (1994). Družine in kako v njih preživeti. Ljubljana: Tangram.
- Strojín, M. (2006). Otroci potrebujejo mejo. Ljubljana: založba Otroci.
- Štrukelj, P. (1980). Romi na slovenskem. Ljubljana: Tiskarna ljudske pravice.
- Vzgoja in izobraževanje romskih otrok v predšolskem in osnovnošolskem obdobju (1990). Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.
- Zalokar Divjak, Z. (1996). Vzgoja je ni znanost. Ljubljana: Educy.
- Zbornik projekta Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje (2011). Črnomelj: Zavod za izobraževanje in kulturo.
- Zbornik projekta Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje (2011). Murska Sobota: Zveza Romov Slovenije.
- Žorž, B. (2006). S pravimi vprašanji do rešitve vzgojnih zadreg. Koper: Ognjišče.
- Žorž, B. (2002). Razvjenost rak sodobne vzgoje. Celje: Mohorjeva družba.

C.2. Priporočena literatura za izvedbo programa

- Ashner, L. (2000). V kletki ljubezni. Tržič: Učila.
- Biddulph, S. (2003). Skrivnost srečnega otroštva. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Bluestein, J. (1993). Kako otroku postaviti meje in poskrbeti tudi zase. Ljubljana: Beta M.
- Faber, A. (1996). Kako se pogovarjamo z otroki in kako jih poslušamo. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Gordon, T. (1987). Družinski pogovori: razreševanje konfliktov med otroki in starši. Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.

- Gostečnik, C. (2000). Biti mladostnikom starši. Ljubljana: Frančiškanski družinski center.
- Juhant, M. (2010). Varuh otrokovih dolžnosti. Ljubljana: Čmrlj
- Juul, J. (2011). Dialog s starši. Ljubljana: Inštitut za sodobno družino Manami.
- Končnik, N. (2004). Moj otrok odrašča. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Lavš, K. (1985). Šola za starše. Ljubljana: Centralni zavod za razvoj gospodinjstva.
- Milivojević, Z. (2004). Mala knjiga za velike starše. Ljubljana: Mladinski dom Jarše.
- Nolte, D. (2000). Otroci so podoba svojih staršev. Tržič: Učila.
- Pantley, E. (2001). ABC odlične vzgoje. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Petric, M. (2011). Starševstvo je lep, a odgovoren poklic. Nova Gorica: Melior Založba Educa.
- Rogge, J. (2000). Med popustljivostjo in strogostjo. Tržič: Učila.
- Stojin, M. (2006). Otroci potrebujejo mejo. Ljubljana: založba Otroci.
- Zalokar Divjak, Z. (1996). Vzgoja je ni znanost. Ljubljana: Educy.
- Žorž, B. (2006). S pravimi vprašanji do rešitve vzgojnih zadreg. Koper: Ognjišče.
- Žorž, B. (2002). Razvajanost rak sodobne vzgoje. Celje: Mohorjeva družba.

Program je pripravil RIC Novo mesto v okviru projekta Uspešno vključevanje Romov v VIZ II. Pripravo programa je omogočilo sofinanciranje Evropskega socialnega sklada Evropske unije in Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov v obdobju od 2007 - 2013, razvojne prioritete »Enakost možnosti in spodbujanje socialne vključenosti«, prednostne usmeritve »Povečanje dostopnosti in enake možnosti v sistemu vzgoje in izobraževanja«. Vsebina programa v nobenem primeru ne odraža mnenja Evropske unije.

Gradivo ni lektorirano.